

המוסד לביטוח לאומי
מינהל הביטוח והגביה
ומינהל גמלאות

תאריך: 6.1.2016 כ"ה טבת התשע"ו	חוזר מס': גמלאות 1/2016 ביטוח/1431
נושא: ידועים בציבור/ חובות/ תשלומים רטרואקטיביים שם החוזר: השפעת מעמד ידועים בציבור על זכויות וחובות בביטוח לאומי	
מטרת החוזר קביעת כללים אחידים ליצירת חובות בדמי ביטוח ובגמלאות ולתשלום גמלאות במקרים בהם נקבע מעמד של ידועים בציבור לתקופה רטרואקטיבית	
פתח דבר	
עדכון אחרון	
רשימת תפוצה מנהלי סניפים, מנהלי סניפי משנה, מנהלי אגפים - גמלאות, מנהלי תחום - ביטוח וגביה, מנהלי תחום גמלאות - סניפים, מנהלי תחום גמלאות - מ"ר, מנהלי מחלקות/ממונים גמלאות - סניפים, פקידי ביטוח וגביה, פקידי תביעות גמלאות, אגף שירות לקוחות, עובדי מרכזי שירות ומוקדים טלפונים.	

אבי צרפתי
סגן ראש מינהל גמלאות
ומנהל אגף גמלאות מחליפות שכר

דני זקן
סגן ראש מינהל
מ"מ מינהל אגף מעסיקים
ומנהל אגף הביטוח והבריאות

**המוסד לביטוח לאומי
מינהל הביטוח והגביה
ומינהל גמלאות**

פתח דבר

- במקרים רבים מתברר רק בדיעבד כי למבוטח/ת יש ידועה/ בציבור, דבר שעשוי להשפיע באופן רטרואקטיבי על עצם הזכאות לגמלה ולעתים על שיעורה וליצור חובות בגין תשלומי גמלת יתר. כאשר מדובר באישה ידועה בציבור, קביעה זו עשויה להשפיע גם על חובת תשלום דמי ביטוח.
- כידוע, בחוזר גמלאות 411, חוזר ביטוח 1387 מיום 9.9.2009, נקבע כי על פי פסיקת בית הדין הארצי יש להשוות בין מעמדה הביטוחי של אישה "ידועה בציבור" לזה של "אישה נשואה" (דב"ע נד 0/85 – עוזי אורנן ואפרת מיכל נגד המוסד לביטוח לאומי). בהסתמך על פסיקה זו, החל המוסד לאשר מעמד ידועים בציבור וזאת החל מיום 18.9.1994, מועד מתן פסק הדין (בהתאם להוראות חוזר ביטוח 1218 בנושא מעמד אישה ידועה בציבור מיום 4.11.1997 שפורסם בעקבות פסק הדין).
- במקרים בהם הומצאו הוכחות לקיומו של מעמד ידועים בציבור לפני מועד זה, ובהתאם לחוזר האמור, אושר המעמד גם לפני 18.9.1994 לעניין גמלאות, אך הכיסוי הביטוחי כאישה נשואה ועל כן "עקרת בית" ניתן רק החל מיום 18.9.1994 ולא קודם לכן.
- בעקבות פסיקת בית הדין הארצי לעבודה מיום 28.3.2007 (עב"ל 000686/05 סמדר בוארון פינק נגד המוסד לביטוח לאומי), לפיה, בין היתר, על המוסד לביטוח לאומי לשקול התיישנות לגבי חוב בגמלאות כתוצאה משינוי מעמד מבוססת מאלמנה בת קצבה לידועה בציבור ועל כן "נישאת מחדש", נקבעו הכללים בנושא כהמלצת בית הדין ובהתאמה, הן לעניין גמלאות והן לעניין ביטוח וגביה. פסק הדין אושרר על ידי בג"צ בשנת 2010.

בתוקף: הוראות החוזר יחולו על תיקים פתוחים במועד פרסום החוזר ואילך.

[חזרה](#)

המוסד לביטוח לאומי
מינהל הביטוח והגביה
ומינהל גמלאות

**הוראות לביצוע בעקבות קביעת מעמד
"ידועים בציבור" לתקופה רטרואקטיבית**

כאשר פקיד ביטוח וגביה או פקיד תביעות הבטחת הכנסה קובעם למבוטח מעמד ידוע בציבור, בדרך כלל, לתקופה רטרואקטיבית – תיתכן השפעה על זכאות לגמלאות ועל דמי ביטוח לזכות או לחובה.

א. תחולת קביעת מעמד "ידועים בציבור"

במצב בו הומצאו הוכחות לקיומו של מצב משפחתי ידועים בציבור, מועד תחולת המעמד נקבע לפי העולה מן ההוכחות ללא הגבלת זמן.
המועד שייקבע יהיה בהתאמה הן לעניין ביטוח וגבייה והן לעניין גמלאות.

ב. דמי ביטוח

לעניין גביית דמי ביטוח, משמעות קביעת מעמד ידועים בציבור היא שהאישה תהיה פטורה מתשלום דמי ביטוח כתוצאה מהשוואת מעמדה לזה של אישה נשואה, והיא תהיה זכאית להחזר אם שילמה דמי ביטוח כמי שאינה עובדת.

הכלל: החזר דמי ביטוח עד לתקופה של 7 שנים רטרואקטיבית, ממועד קבלת הפנייה או המידע בדבר קיומו של המעמד.

באופן כללי המערכת לא יוצרת חיובים או זיכויים לתקופה מעבר ל – 7 שנים על פי כללי ההתיישנות. לפיכך, במקרה שהוזרם מעמד ידועים בציבור רטרואקטיבית לפי הממצאים, ומגיעים החזרי דמי ביטוח לאשה ששילמה כמבוטחת חובה, יש לקבל את תוצאת המערכת בעניין החזרי דמי ביטוח ולא להתערב בחישובים.

לתשומת לבכם! מודגש כי אין לבצע חישוב חוזר דמי ביטוח לתקופה החורגת מ – 7 שנים כדי לא לגרום לזיכויים מעבר לכללי ההתיישנות כנקבע.

המוסד לביטוח לאומי
מינהל הביטוח והגביה
ומינהל גמלאות

ג. תשלום גמלאות

לגבי מבוטח המקבל גמלה ונקבע כי יש עימו ידוע בציבור המזכה אותו בתוספת לגמלה לתקופה רטרואקטיבית -

הכלל: יש לשלם את הגמלה מהיום בו התקבל המידע על כך ובכפוף לכללי השיהוי (סעיף 296 לחוק הביטוח הלאומי).

חריג: טעות המוסד

מבוטח שהודיע למוסד על קיומו של ידוע בציבור, ובטעות פקיד תביעות התעלם מכך – יש לשלם עד 7 שנים רטרואקטיבית מיום גילוי הטעות, בהתאם [לפרק 17 לתדריך מינהל הגמלאות](#).

ד. יצירת חובות בגמלאות

מבוטח המקבל תשלום גמלה (הבטחת הכנסה, שאירים, תלויים בנ"ע ועוד) עקב היותו לא נשוי, אך למעשה יש עימו ידוע בציבור החי עימו, אינו זכאי יותר לגמלה ויש לשלול את הזכאות לתקופה רטרואקטיבית (בכפוף לתקנות קצבת שאירים לאלמנה שנישאה וכן תקנות קצבת תלויים לאלמנה שנישאה, לפי העניין).
הנחיה זו חלה גם על המגזר הערבי (אישה לא נשואה שילדה ילד) ללא צורך בקביעת מעמד על ידי מחלקת הגביה.

הכלל: יש ליצור חוב לתקופה שלא תעלה על 7 שנים מיום גילוי הטעות.

חוב לתקופה מעבר ל-7 שנים יסומן **בעתיד** על ידי מערכת הגמלה כ"חוב לא לגביה" בהתאם לנוהל יצירת חובות לתקופות רטרואקטיביות (אנו נמצאים בסוף הפיתוח הנושא במערכת הכספית).

חריגים:

1. **מענק נישואין** (36 חודשי תשלום קצבה בשאירים ובתלויים בנ"ע) ישולם רק אם מעמד ידועים בציבור נקבע לתקופה עד **10 שנים** רטרואקטיבית. חוב הגמלה ייווצר לתקופה זהה והמענק יקוזז מהחוב.
אם המעמד נקבע לתקופה רטרואקטיבית העולה על 10 שנים – יש ליצור חוב ל-7 שנים בלבד, ואין לשלם מענק נישואין.
2. **אשמה חמורה של המבוטח (מעשה מרמה אקטיבי)** - כאשר המבוטח **מסר מידע כוזב** בדבר קיומו של ידוע בציבור או **זייף** מסמך רלוונטי – יש לשלול את הזכאות לקצבה

**המוסד לביטוח לאומי
מינהל הביטוח והגביה
ומינהל גמלאות**

מהיום בו החל להיות ידוע בציבור, גם אם התקופה עולה על 7 שנים. אם קיימת זכאות למענק נישואין במקרה זה, הוא ישולם ויקוזז מהחוב.
לעניין חריג זה ראה [חוזר גמלאות 420 בנושא "תקופה רטרואקטיבית לחישוב חובות"](#).

לתשומת לבכם!

כששינוי המעמד יוצר חוב בגמלה ומצד שני זכות לגמלה – נוצר חוסר סימטריה בעומק החישוב לזכות ולחובה. במצב כזה, החוב יתפרס על פני תקופה ארוכה יותר מאשר תקופת התשלום הרטרואקטיבי.
מאחר שאסור למוסד לשלם גמלה שלא ע"פ חוק (שיהיו – סעיף 296), ומאידך המוסד רשאי שלא לגבות חוב (סעיפים 312,315), הוחלט להעביר מקרים אלה **לוועדה לבחינת חובות**. הוועדה תמחק את החוב בכפוף לתשלום התיאורטי, בכפוף לנסיבות כל מקרה. התשלום התיאורטי צריך לקבל ביטוי במערכת הגמלה.
במקרה שהחוב נוצר עקב מרמה – הוועדה לא תאפשר קיזוז על ידי תשלום תיאורטי.

דוגמא 1:

ביום 15.7.2015 פנה אלינו זוג לראשונה בבקשה לאשר מעמדם כידועים בציבור. מהמסמכים שהמציאו יחד עם טופס שאלון לקביעת מעמד ידועים בציבור עולה כי המעמד מתקיים החל מיום 1.1.2003. על פי הכללים, פקיד הביטוח והגביה יקבע את המעמד שלהם מיום 1.1.2003. האישה היתה מבוטחת חובה ושילמה דמי ביטוח בעצמה. החזר דמי הביטוח בעבורה יתבצע בעד תקופה של 7 שנים רטרואקטיבית מיום קבלת המידע בביטוח לאומי עבור התקופה מיום 15.7.2015 עד ליום 15.7.2008 ולא מעבר לכך.
הגבר מקבל קצבת שאירים מחודש 1/2002 מכוח אשתו הראשונה שנפטרה. מאחר והמענק מתייחס לתקופה שלפני 10 שנים, פקיד תביעות ז"ש ישלול לו זכאות וייצור לו חוב רק 7 שנים אחורה מחודש 7/2008. הגבר אינו זכאי למענק נישואין, משום שהתקופה חורגת מ-10 שנים רטרו'.

דוגמא 2:

אישה לא נשואה מקבלת קצבת נכות מחודש 8/2010. ביום 21.9.2015 הודיעה לנו כי יש לה ידוע בציבור החי עימה מחודש 2/2011 וכי היא מבקשת תוספת תלויים בגינו. גם בהנחה שהגבר עומד במבחן הכנסות לתוספת תלויים בנכות כללית מחודש 8/2010 ואילך, יש לאשר לה תוספת תלויים בגינו בקצבת הנכות רק 12 חודשים אחורה מהיום בו מסרה את המידע, בהתאם לכללי השיהוי (סעיף 296 לחוק הביטוח הלאומי).

דוגמא 3:

ביום 28.12.2015 נבחן מעמדה של אישה שהיא אלמנה בת קצבה (מקבלת קצבת שאירים בתוספת

**המוסד לביטוח לאומי
מינהל הביטוח והגביה
ומינהל גמלאות**

ה"ה מחודש 1/2000), ונקבע בהתבסס על ממצאי חקירה כי היא חיה עם בן זוג והם מנהלים אורח חיים כידועים בציבור מיום 1.1.2004. על פי הכללים, פקיד הביטוח והגביה יקבע את המעמד שלהם מיום 1.1.2004.

בכל הצהרותיה של האישה במסגרת תביעות תקופתיות לה"ה במהלך השנים ציינה כי חיה לבדה וכי אין לה בן זוג החי עמה. מאחר שמדובר במרמה, פקיד תביעות שאירים ישלול זכאות החל מחודש 1/2004 בהתאם לקביעת המעמד, וייצור לה חוב לכל התקופה רטר' , קרי, ללא הגבלת 7 שנים. ממילא יש לשלם לה מענק נישואין והוא יקוזז מהחוב.

[חזרה](#)